

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 15/2019 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Hanna Tossavainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- juristi Laila Aho, Kansaneläkelaitos

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- sosiaali- ja terveysministeriö
- Kansaneläkelaitos

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi kansaneläkelakia väliaikaisesti. Kansaneläkkeen maksamista jatkettaisiin vuoden ajan sellaisille eläkkeensaajille, jotka ovat asuneet Yhdistyneessä kuningaskunnassa, kun sen ero Euroopan unionista ilman erosopimusta tuli voimaan. Vuoden niin sanottu suoja-aika vastaa kestoltaan kolmansiin maihin muuttavien eläkkeensaajien kohdalla sovellettavaa suoja-aikaa.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2019, mutta sen soveltaminen alkaisi siitä päivästä, jona Yhdistynyt kuningaskunta on eronnut Euroopan unionin jäsenyydestä ilman erosopimusta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen tavoitteena on suojata Yhdistyneessä kuningaskunnassa asuvia kansaneläkkeensaajia Yhdistyneen kuningaskunnan sopimuksettoman Euroopan unionista eroamisen vaikutuksilta, joihin on ollut vaikea varautua ennakolta ja joista voi aiheutua kohtuuttomia seurauksia.

Valiokunnan mietintö StVM 1/2019 vp

Kansaneläkkeen maksun katkeaminen heti eropäivää seuraavan kuukauden alusta olisi eläkkeensaajan kannalta kohtuutonta.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi etuuden maksamisen suoja-ajasta, joka antaa eläkkeensaajalle kohtuullisen ajan sopeuttaa toimintansa ja toimeentulonsa erosta aiheutuviin muutoksiin ja jonka päätyttyä kansaneläkkeen maksaminen päättyy. Ehdotettu suoja-aika on yhden vuoden mittainen eli yhtä pitkä kuin muihin kolmansiin maihin muuttavilla henkilöillä. Suoja-aika alkaa kuulua Yhdistyneen kuningaskunnan sopimuksettoman eron tultua voimaan. Sosiaali- ja terveysvaliokunta kannattaa esityksen tavoitteita ja puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Muiden Kansaneläkelaitoksen EU-lainsäädännön perusteella maksamien etuuksien maksu päättyisi sopimuksettomaan eroon. EU-lainsäädännön perusteella maksetaan esimerkiksi lapsilisiä, lasten kotihoidon tukea, vammaisetuksia ja työttömyysetuuksia. Jos kuitenkin olisi kyse tilapäisestä oleskelusta Britanniassa sopimuksettoman eron tapahtuessa, etuuksien maksamista, lukuun ottamatta lasten kotihoidon tukea, voitaisiin kansallisen lainsäädännön perusteella jatkaa, kunnes on kulunut 6 kuukautta Britanniaan lähdöstä (laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa). Eräille henkilöryhmille, kuten lähetetyille työntekijöille ja valtion palveluksessa oleville henkilöille, etuuksien maksaminen voi kuitenkin jatkua useamman vuoden ajan. Mahdollisen sopimuksettoman eron aiheuttamat kansallisen lain tulkintatilanteet eivät kaikilta osin vielä ole tiedossa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan sopimukseton ero ei vaikuta opintotuen maksamiseen Suomen kansalaisille.

Valiokunta toteaa, että Suomella ja Yhdistyneellä kuningaskunnalla on ennen Suomen EU-jäsenyyttä ollut kahdensivulinen sosiaaliturvasopimus. Eroneuvottelujen aikana jäsenmaat Suomi mukaan lukien ovat pidättäytyneet neuvottelemasta aikaisempien sopimusten soveltamisesta tai uusien kahdensivulisten sopimusten tekemisestä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 15/2019 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä 24.9.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anu Vehviläinen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Kim Berg sd
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Kaisa Juuso ps

Valiokunnan mietintö StVM 1/2019 vp

jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Ilmari Nurminen sd
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen